# СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ 1. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION 1.

Рік LIII. Ч. 99. Ню Йорк і Джерзі Сити, субота, 19. травня 1945. No. 99. New York and Jersey City, Saturday, May 19, 1945. Vol. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.




## *Іден про труднощі в Сан Франсиско*

Антоні Іден, британський міністер заграничних справ, що щойно вернув з конференції в Сан Франсиско, заявив в британськім парляменті, що він тому повернув так скоро з Сан Франсиско і Вашингтону, бо там назбиралось „чимало серіозних і занепокоюючих справ", що є міжнародними, а щодо яких йому треба засягнути поради. Деякі з тих справ є „наглі", казав він, а до них належать такі як справа з Польщею, з Австрією, чи з маршалом Тітом. Посли домагались дебати над справою Польщі, але узнано, що така дебата не принеслаб тепер ніякого хісна, а тільки погіршилаб ситуацію.

### ДЕЛЕҐАЦІЯ К. У. К. В САН ФРАНСИСКО.

Комітет Українців Канади повідомляє, що від Комітету виїхала до Сан Франсиско делеґація, яка вже там працює. Є вона під головством о. д-ра В. Кушніра.

### ЗРАЗОК БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ХАМСТВА.

Читаємо в большевицьких „У. Щ. Вістях з 16. травня б. р. таке:

„Вони мабуть собачу матір ссали, а не груди української матери, що так гавкають в сторону українського народу та накидаються по собачому на тих людей, що ставляться прихильно до українського народу".

Це так пишеться про часопис „Свободу". На це можнаб відповісти так: Буває в світі всяка дич, і всяка голота, але другої такої, як отся, що її видно з большевицької шмати, те мабуть таки тяжко знайти. На жаль, ось та зграя виродків ссала грудь української матери, тільки що та бідна матір тому ніяк не винна, що під впливом большевизму виросло з її дитини ось таке собаче стерво, її на сором, а українському народови на шкоду.

### ПРИВІТАВ МАНУЇЛЬСЬКОГО.

Пресова агенція ОНА, що то постійно подає різні новини з Европи тільки в про-совєтському насвітленню, подала новинку з таким наголовком: „Нюйорські українці вітають українську делеґацію в Сан Франсиско". Тими „нюйорськими українцями" є одна особа. Є нею д-р Володимир Левицький, редактор „Громадського Голосу", бо це про нього мова, що вислав привітну телеґраму до Сан Франсиско до совєтської делеґації, що її призначила Москва для репрезентовання України. Мимоходом кажучи, голова цеї делеґації, Дмитро Мануїльський, як подають телеграми з 15. травня б. р. з Сан Франсиско, заявився в часі пресової конференції проти того, щоб у статут нової Ліґи Націй вложити точку про самоозначення народів.

### ПОМЕР РЕД. О. ГИКАВИЙ.

Дня 4. травня 1945 помер у Вініпеґу Онуфрій Гикавий, довголітній редактор українського часопису „Канадійський Фармер". Прожив 59 років. Покійний був первісно учителем. Відтак був першим секретарем Організації Українських Учителів. Любив писати на педагогічні теми. В 1914 році став редактором К. Фармера. Була це тиха, добродушна і безпретенсіональна людина.

### ДЕ СТАЛІНСЬКИЙ РЕАЛІЗМ?

Так питає С. Поляков-Літовцев в нюйорськім Новім Русскім Слові, розглядаючи різні односторонні акти Сталіна в Европі, на які глядять з негодованням Англія та Америка, бо ті акти повинні би бути висідом їхнього спільного поступовання, згідно з тим, як було умовлене в часі Кримської конференції. До чого то все доведе? — питає Поляков-Літовцев. І приходить до такого заключення:

„Думаю, що затаювання правди не можна назвати патріотичною поведінкою. А правда є така, що положення в східній Европі радує тільки ворогів Росії, а правдивих її незалежних приятелів, дійсних демократів, огірчує і болить. Вони знають, що все те є на руку ворогам свободи. Вони не розуміють, відмовляються розуміти, які користи може Росія мати з такого поступовання? Гарантія забезпеки? Та маючи на увазі її силу і такий вийнятковий міжнародний вплив, кого властиво Росія може лякатись? Хто може подумати і сміти її зачіпити? Її грізний ворог у її ногах. Як буде задержане союзне єдинство, Німеччина, як загроза, ледви чи коли зможе підняти голову. Одинока шанса Німеччини в будуччині — це англо-американський російський спір. І тому, приятелі Росії, питають, що за ціль отого поступовання Москви? Який це у тих поступках сталінський реалізм?"

### В СТОЛИЦІ ОКІНАВИ

Американські маринарі всадовились в Нага, столиці Окінави, що мала 65,000 мешканців. Японці держаться ще в місті й воюють завзято з кожного закутка, споза кожної стіни.

## СВІДОК СЛАВИ і ГЕРОЇЗМУ

Вернув до бруклинських корабельних заводів американський літаконосець Френклин, що був поцілений на Пацифіку японською бомбою і експльодував, при чому поніс величезну втрату в людях, найбільшу з усіх, які колинебудь поніс американський военний корабель. Згинуло 832 вояків і офіцирів, а число ранених і бракуючих виносить 270. Не зважаючи на ті втрати літаконосець, розторощуваний власними бомбами, що були на складі, таки вдержався на воді, а вкінці доплив з рештою залоги до американської пристані.

### „ЛИТВА ПІД СЕРПОМ І МОЛОТОМ".

Американські литовці, як і естонці та латвійці, ведуть від років широку пропаґандно-публіцистичну акцію в справі незалежности Литви, Естонії та Латвії. Виходять постійні бюлетини та публікації. Тепер появилась нова книжка, видана Лігою Визволення Литви в Клівленді. Це „Літуенія андер ди Сикл енд Гамер", яку написав Йонас Петруйтіс, полковник литовської армії. Це живе оповідання про те, що довелось переживати литовському народови, як по німецькій неволі прийшло совєтське „визволення" з чрезвичайкою і розстрілами.

### ПРОХАННЯ З СИБІРИ ДО ДІТЕЙ В АМЕРИЦІ.

Поштова картка, написана 25. квітня 1944 р., перейшовши цензуру, наспіла до нашої редакції з таким проханням:

„Будьте ласкаві оголосити у Вашій ґазеті, що родичі Іреней Шпур і Єва Шпур пошукують своїх синів Михайла й Романа Шпур в Америці. Послідня їх адреса з р. 1940 була: 257 Евеню „Бі", Ню Йорк. Адреса родичів подана так: Архангельська область, Сольвичагоцький район, Княжица с., Затон. Задова, Шпур Еремий, Р., СССР (USSR).

Дописка: Ми находимося в архангельській области живі і здорові. Наші діти родилися в 1914 і 1916 р. в МекКіс Ракс, Па.

### НЕВДОВОЛЕНІ З СОВЄТІВ

У Лондоні завважують тут і там доволі терпкий тон, коли говорять про політику Совєтів та їхнє загадочне поступовання в дипльоматії, як от у справі арештованих 16 поляків з польського підпілля, що вибрались до Москви на підставі порозуміння з польським урядом у Лондоні, а теж і британським. Та мабуть заважує на зміні тону ще щось важніше. Ото, як пишуть, Совєти хотілиб мати острів Формозу на Пацифіку, мандат над Кореєю, а може й забрати цілу Манджурію.

### МУЗЕЙ ЛЕНІНА В КИЄВІ.

Всесловянський Комітет в Москві повідомляє через свою пресову обслугу, що як тільки німці залишили Київ, то зараз почато відбудовувати „Філію Московського Центрального Музею ім. Леніна, що була отворена в Києві в 1938 році. Відбудову закінчено в квітні 1945 року і музей отворений для публики.

### ВЕСНЯНІ СІВБИ В УКРАЇНІ.

Совєтські джерела подають, що цього року в Україні прекрасна весна та що „кожне село старається покінчити сівбу в найкоротшім часі та згідно з усіми правилами агрономії, щоб виростити якнайбільший врожай". Згадується далі, що багато тракторів вивезено в часі війни в глибину Совєтів, а багато знищили німці. Тому тепер послугуються в Україні волами, а навіть коровами, бо от „тільки в одній Київській области вжизано підчас весняної сівби 50,000 коров". Як виходить, то найбільше потерпіли в війні західні области: Львівська, Дрогобицька та Станиславівська. На Україні, пишеться далі, все ще є згарища й руїни, але це зникає з кожним днем, бо „сила народу доконує чуда".

### ПОЛЬСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ДО СОЦІЯЛІСТІВ СВІТА.

Заграничний Комітет Польської Партії Соціялістичної, відбуваючи в Лондоні збори з нагоди Першого Травня, звернувся з апелем до міжнародного соціялістичного руху, щоб „не опустив польського народу в його боротьбі за свободу людини, народу і людства". У своїй промові міністер А. Праґер ще сказав таке про теперішне положення у світі: „Слова тратять тепер усяке значення. Говориться про демократію, а це означає гнет слабшого сусіда збоку тоталітарної потуги. Говориться про патріота, а це означає бандита, що вбиває людей, що боряться пять років з окупантом. Історичним завданням соціялізму є впровадження у міжнародні зносини засади слушности і справедливости. Якщоб соціялізм того не доконав, то спроневіривсяб своїм основним засадам".

До цього можна додати таке: Кобиж то польські соціялісти були памятали за такі речі в Польщі, як були при владі, то хто знає чи не булоб тепер інакше.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorised July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

# *День, що має пригадати суть американства*

Від довшого часу нагадувано нам усім, щоби бути готовими гідно відсвяткувати цьогорічний „Ай Ем Ен Америкен Дей". Звертав на це увагу ще Покійний президент Рузвелт, відчуваючи, що живемо в таких часах, коли треба усім нам час від часу доброї застанови над тими великими ідеалами, що вложені в моральну, національну і політичну основу нашого краю, а які ми звикли називати американською демократією.

День Американця — це нове американське свято, яке впроваджено тому всього пять років. Зродилося воно — як бачимо — в часах, коли піднялися в світі сили, що проголосили боротьбу на життя і смерть ось таким ідеалам, якими жила досі Америка. Ось ті сили пробували всадовитись і в Америці й розсадити край і суспільство з нутра. Це їм не вдалось. Але не можна й нині певно сказати, що небеспека цілком минула. Бо ще й нині маємо повно явних і закритих ворогів наших демократичних ідеалів. Ще й нині маємо тут людей, що користають з усіх благ нашого краю і американського способу життя, а рівночасно вихвалюють інші ідеали, інший спосіб життя, а за взірець ставлять інший край та інші порядки.

Між тими, що так поступають, є велике число таких людей, що не родились в Америці, що не є навіть американськими горожанами. Але й є багато таких, що є „старими" американцями, та які лізуть в болото, бо їм тут надто добре живеться. Супроти цього треба одним і другим нагадувати, як то тепер людям у світі живеться, а як нам в Америці. Треба це робити, щоб люди знали, що це значить опинитись під тоталітарними режімами і диктатурами, та яка їх там доля, які тортури, яка нужда, яка смерть. Бо тоді, можливо, зрозуміють, чим є американська демократія навіть з своїми найбільшими недомаганнями, навіть там, де вона не дописує! Тоді, можливо, відчують, чому є гріхом супроти Бога і людей захвалювати в Америці тоталітарне варварство, диктатуру і царство терору.

День Американця є присвячений в першу чергу тим, що щойно стають американськими громадянами, зглядно, що стали ними в біжучому році. Але, як добре знаємо, він є потрібний і для великого числа таких американців, яких діди і прадіди тут жили уже сотки літ тому. Ті останні так уже звикли до американства, що їм здається, що це щось зовсім природне, яке не потребує ніякого особливого плекання і піклування. Та, як переконуємося, так не є. Демократія, щоб жила, потребує щораз нового корму, нових соків. Та за один день — „Ай Ем Ен Америкен Дей" — ми не закріпимо наших американських ідеалів в такий спосіб, щоб по тім дні вже можна було нам цілий рік спокійно жити і більше не думати про небеспеки, що загрожують нашим ідеалам. Цей день тільки нагадує нам, в якому доброму краю ми живемо, та що це добро треба завдячувати певним, незмінним ідеалам свободи, що положені в основи порядку цього краю. А далі, що ті ідеали є в постійній загрозі, та що тому їх треба охороняти і згідно з ними жити.

Відстрашаючий образ европейських країв, що були чи є під диктатурами і тоталітарними режімами, повинен бути для нас усіх пострахом, як це виглядає, коли де нема демократії. Цей образ повинен нас вчити, що треба робити, щоб наш край ніколи не дійшов до такого упадку.

## „КАРПАТОРОССИ" В МОЛОТОВА.

Нюйорське „Новое Руское Слово" подає, що дня 8. травня б. р. советський комісар заграничних справ, Вячеслав Молотов, приймав в Сан Франсиско в советському консуляті „карпаторусскую" делеґацію в складі адвокатів Я. С. Русина та І. М. Цапа. Делеґація вручила Молотови меморандум в справі злуки Холмщини, Ярославщини, Лемківщини, Пряшівщини та Закарпаття з Советським Союзом. Розмова тривала 10 мінут. Молотов запевнив делеґацію, що по розгромі німців „вже не буде ніяких подяремних русских територій", та що згадані нею території здійснять свої мрії й обєднаються з Советами. Потім запросив делеґацію на приняття в готелі „Сан Франсис", де представив її Стетиніюсови, Іденови та іншим. Тут уже згадується за „трьох" делеґатів, себто і про о. Р. Саміла.

Далі пише дописувач до Н. Р. Слова, що Стетиніюс віднісся теж дуже добре до делеґації та сказав їй, щоб віднеслась з цею справою до того відділу в департаменті стейту, що має до діла з національними питаннями земель на захід від лінії Курзона. Теж, пише ґазета, Стетиніюс „назначив Русина, Цапа і О. Саміла консульторами у справах лінії Курзона, якою американці дуже інтересуються".

Підчас приняття в „Сан Франсиз" отся делеґація, пише ґазета, була представлена українській та білоруській делеґації на конференцію в Сан Франсиско. Вони говорили між собою і будуть далі говорити, пишеться у цій ґазеті, бо „справа злуки русских земель з СССР є якраз тісно звязана з Українською і Білоруською ССР", а то через границі.

Про те саме пишеться в філядельфійській „Правді" з 16. травня. Тільки дещо осторожніше, бо сказано, що Молотов, дякуючи делеґації за її працю, запевнив її, що советський уряд возьме її домагання під розвагу. Далі пишеться так:

„Делеґація говорила по російськи і Молотов виразив велике вдоволення, що роджені американці можуть говорити свобідно по російськи без допомоги перекладчика".

## ПРО МЕМОРАНДУМ О. КЛОДНИЦЬКОГО.

Канадійський „Український Голос" з 9. травня б. р. лише під наголовком „Український Орлеманський", між іншим, таке:

„Український православний священик в Злучених Державах, д-р Володимир Клодницький з Нюарку, мабуть позавидував слави кс. Орлеманському, бо як Орлеманський обібрав себе за спасителя Польщі через Москву, так само Клодницький обібрав себе за спасителя України через Москву. Д-р Клодницький написав меморандум в імені заінкорпорованого товариства Українсько-Американських Громадян в Ню Джерзі, але без підписів яких будь других членів товариства (диктатура!) і розіслав його до сенаторів, до конґресменів, до членів делеґації в Сан Франсиско, і „до преси", як також на різні інші адреси в Канаді та Злучених Державах..."

Далі виказує У. Г. всі річеві помилки і „безцеремонні перекручування історичних фактів", що їх повно в тому меморандумі. Ось ті свої завваги кінчить У. Г. такими словами:

„Як би меморандум д-ра Клодницького мав щось зробити, то хіба внести трохи більше хаосу в інформації про Україну і неправди про бажання українців. На щастя він того не зробить. Меморандум написаний так нездарно, так по аматорськи, так наівно і нахабно, що кожний політик, що мав уже меморандуми в своїх руках, не стратить часу навіть на прочитання одної сторони, щоби викинути його, де йому місце належиться, на сміття".

## ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Тов. Запорозька Січ, ід. 342, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20. травня, в годині 2. пополудні, в галі церковній. Просимо всіх членів прийти на означений час. — І. Савчак, предс.; А. Скоцикець, кас.; І. М., секр.